

УДК 070(497)=161.2

DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2022.28.268484>

ТЕМАТИКА І ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВИДАНЬ НА БАЛКАНАХ (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПИСІВ «НОВА ДУМКА» І «РІДНЕ СЛОВО»)

Євген Блінов,

старший викладач кафедри періодичної преси та медіаредагування
факультету журналістики, реклами та видавничої справи
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
e-mail: blinov.od@gmail.com

У статті досліджено матеріали часописів «Нова думка» (Хорватія) та «Рідне слово» (Сербія) за 2021 і 2022 роки. Проаналізовано коло тем та проблем, які висвітлювалися на шпальтах видань, визначено поступову асиміляцію як один із найактуальніших викликів для національних меншин. Особливу увагу приділено зв'язкам із Україною. Висвітлено питання взаємовідносин української та русинської спільнот. Досліджено жанровий інструментарій, який використовували дописувачі зазначених масмедіа. Визначено спільні риси та відмінності обидвох часописів. Проаналізовано реакцію влади та громадянського суспільства Хорватії та Сербії, а також редакцій «Нової думки» та «Рідного слова» на трагічні події, що сталися в нашій державі внаслідок повномасштабної російської агресії у 2022 році. Визначено перспективи подальших досліджень обраної тематики.

Ключові слова: жанрові особливості, національна меншина, українство, російська агресія.

Актуальність дослідження. Постановка проблеми та її зв'язок із науковими й практичними завданнями.

На сучасному історичному етапі особливу цінність для України мають стійкі й конструктивні контакти української влади різних рівнів та громадянського суспільства з широкими колами політиків, громадських діячів, простих мешканців європейських країн. Формування потужного кола наших прихильників і союзників є необхідною умовою подолання випробувань, що випали на долю українського народу. Реалізуючи цю політику, слід спиратися й на представників діаспори, предки яких колись переселилися з наших історичних земель на території інших держав, зокрема на Балкани. Зрозуміти їхні настрої, дослідити інтереси спільноти можна завдяки аналізу періодичних видань, засновниками яких є організації та об'єднання національних меншин.

Інший актуальний аспект – побудова конструктивних взаємин між владою та національними меншинами в сучасній Європі. Для України є цікавим відповідний досвід врегулювання проблем, які довелося вирішувати в Сербії та Хорватії за умови створення в цих державах де-факто нового суспільства після війни, що вирувала на Балканах наприкінці минулого століття.

«Нова думка» є друкованим органом Союзу русинів Республіки Хорватія, «Рідне слово» засноване Національною радою української національної меншини Республіки Сербія. Офіційні видання, що, по-перше, регулярно висвітлюють різні аспекти життя русинів і українців, по-друге, публікують дані про діяльність органів центральної й місцевої влади у відповідних сферах, є цікавим джерелом отримання інформації. Функціонування таких медіа на сучасному етапі недостатньо досліджене науковцями.

Мета дослідження.

Мета цього дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати два видання: «Нова думка» (Хорватія, видається русинською та хорватською мовами) та «Рідне слово» (Сербія, видається українською та сербською мовами). Аналіз випусків за 2021 та 2022 роки дасть можливість виявити інтереси представників русинської та української спільнот у цих державах, визначити коло проблем, з якими стикаються їхні представники, а також виявити, за допомогою яких професійних засобів журналісти цих видань виконують поставлені цілі. Крім того, особливий інтерес викликає ставлення до національних меншин з боку влади двох держав, одна з яких є членом Європейського Союзу, а інша заявляє про свої європейські перспективи. Також буде проаналізований зв'язок балканських спільнот русинів та українців із сучасною Україною, їхній інтерес до проблем і викликів, з якими стикається наша держава, що є вкрай важливим на тлі повномасштабної агресії з боку Російської Федерації та з огляду реалізації євроатлантичного курсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Культурне життя представників українського народу, що переселилися на Балкани, протягом багатьох років є предметом дослідження вітчизняних науковців. При цьому певну увагу вони приділяють і діяльності засобів масової інформації, що видавалися відповідними громадськими об'єднаннями та активістами. Діаспора в балканських країнах вела активне культурне й політичне життя в період між світовими війнами, тому українські масмедіа Югославії того часу стали предметом наукових студій О. Дроздовської [1] і С. Мовчана [4]. У свою чергу, Р. Мизь [3] і О. Румянцев [8] висвітлювали постаті видатних українських журналістів, які працювали в балканських виданнях. Окремі аспекти виникнення та розвитку україномовної та русинськомовної преси на теренах Югославії досліджували Я. Рамач [6] і Г. Саган [9]. Обравши предметом наукового інтересу культурні активності українців Сербії, М. Му-

драк торкається питання медійної підтримки діаспори, зокрема пресової, що мала місце вже наприкінці минулого століття та на початку нового [5].

Водночас слід звернути увагу на два моменти. По-перше, українські видання на Балканах досліджувалися здебільшого в історичному та культурному аспектах. Проте існує потреба саме журналістикознавчого аналізу відповідних медіа. По-друге, поза увагою залишився новітній період історії, коли в Україні відбулися докорінні політичні й культурні зміни, що не могло не відбитися на світогляді діаспори і, відповідним чином, на періодичних виданнях.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Для аналізу візьмемо випуски часописів «Нова думка» й «Рідне слово» за 2021 та 2022 роки.

Перші русини переселилися на територію колишньої Югославії ще в 1740-их роках. На хорватських землях вихідці із Словаччини з'явилися у 1830 році. День заснування першої греко-католицької парафії в селі Петрівці в 1836 році зараз відзначається як День русинів у Республіці Хорватія [13, № 223, 2021]. Згодом у Сербію, Хорватію, Боснію та Герцеговину переселялися й мешканці Закарпаття – русини та українці. Згідно з даними офіційного перепису, станом на 2021 рік у Хорватії мешкали 1343 русини, що складає 0,03% всієї чисельності населення цієї балканської країни. У 1971 році русинів у тоді ще Соціалістичній Республіці Хорватія було 3728 осіб [13, № 231, 2022].

«Нова думка» є офіційним виданням Союзу русинів Республіки Хорватія. Ця громадська організація, що представляє інтереси русинів, має керівні органи – скупщину (23 делегати) та президію на чолі з президентом. Очолює Союз русинів Республіки Хорватія Дубравка Рашлянин [14]. Організація має ще два друкованих видання – «Венчик» (дитячий журнал, виходить чотири рази на рік) і «Думки з Дунаю» (громадсько-політичний часопис, виходить раз на рік).

Часопис виходить друком з 1971 року. На обкладинці кожного номеру, окрім точної дати, римськими цифрами вказана кількість років, протягом яких видається «Нова думка». Попередником редакція вважає видання «Думка», що виходило з 1936 року в Загребі русинською мовою (редактор – Силвестер Саламон, заступник редактора – Володимир Пап) [13, № 226, 2021]. У 2021 році вийшло друком 6 номерів «Нової думки», така сама кількість у 2022 році. Часопис становить собою кольорове видання. Кількість сторінок у кожному номері – 32. Номер має кольорову першу шпальту, на якій вказані назва видання, засновника, номер і рік випуску, номер випуску в поточному році, кількість років, коли виходить часопис, номер ISSN. Усі написи на обкладинці виконано двома мовами – русинською та хорватською. Зміст і вихідні дані друкуються на третій шпальті також двома мовами. Там, зокрема, також зазначений видавець – Союз русинів Республіки Хорватія в особі президента, рада редакції та склад редакції. У 2021 році до неї входили Вера Павлович (головна

й відповідальна редакторка), Агнетка Балатинац, Мануела Дудаш, Любица Гаргай, Владимир Провчи, Леся Мудри. Наклад кожного номеру становив 700 примірників, ціна номеру в роздріб була встановлена 10 кун. Переважна більшість усіх сторінок ілюстрована кольоровими зображеннями. Остання сторінка містила велику кольорову світліну. Таким чином, за оформленням «Нова думка» має ознаки журналу.

Усі співробітники редакції були активними й головними дописувачами видання. Крім журналістських творів, у «Новій думці» публікувалися літературні твори, оголошення, рецепти страв.

У 2021 році основними темами публікацій у «Новій думці» були наступні: офіційна діяльність, культура, духовне життя, історична пам'ять, життя активних представників русинської спільноти, сільське господарство, хобі. Часопис висвітлював діяльність офіційних органів, насамперед Союзу русинів Республіки Хорватія й Ради національних меншин Республіки Хорватія. Зокрема йшлося про міжнародні заходи, найзначнішим з яких у 2021 році став Всесвітній конгрес русинів/руснаків/лемків у польському місті Криниця [13, № 225, 2021].

Найбільшу увагу редакція приділила культурному життю: проведенню фестивалів та конкурсів, виступам творчих колективів хорватських русинів (співочих і танцювальних), виставкам робіт місцевих митців. Регулярно публікувалися вірші русинською та хорватською мовами. Матеріали, створені для висвітлення теми історичної пам'яті, можна умовно розділити на дві групи. Перша – спроба сучасних русинів зберегти свою ідентичність за допомогою, зокрема, збереження традицій, закладених їх попередниками як до переселення на Балкани, так і після нього. З цією метою редакція регулярно зверталася до подій минулого, зокрема на шпальтах з'являлися огляди «Нової думки» попередніх років. Інша – вшанування пам'яті русинів та представників інших народів, котрі живуть у Хорватії й загинули під час війни за незалежність на початку 1990-х років. У Хорватії ця війна має офіційну назву «Вітчизняна». Ця тема червоною ниткою проходить крізь різні публікації, і не тільки ті, що пов'язані із офіційними заходами. Про Вітчизняну війну 1991 – 1995 рр. згадують у творах, присвячених іншим темам. Наприклад, значна частина інтерв'ю з активним діячем русинської громади Дюро Бики, що було оприлюднене в кількох номерах «Нової думки», присвячена участі героя публікації в бойових діях [13, № 221, 2021]. Намагаючись створити портрет сучасного хорватського русина, дописувачі зверталися до людей різного віку та різних професій. Проте найчастіше це були представники інтелектуальної праці – викладачі. Сільському господарству присвячена окрема рубрика. Щодо хобі, то для домогосподинь часопис регулярно публікував рецепти русинських страв.

Важливою темою є духовне життя хорватських русинів: богослужіння, життєвий шлях святих, культурні заходи. Відповідні матеріали виходили під спеціальною рубрикою в усіх випусках. Отець Владимир Седлак є автором численних дописів у «Новій думці».

Також часопис розкрив читачам можливості, які надає Європейський Союз громадянам країн – членів ЄС: Хелена Тимко написала про призначення спеціальних фондів ЄС [13, № 222,223; 2021] та особливості освітньої програми для молоді ERASMUS+ [13, № 224, 225; 2021].

Окрему увагу приділено аналізу зв'язків із Україною. Певний час українці й русини Хорватії були об'єднані в одну організацію. Тому інтерес викликає питання відносин національних меншин на сучасному етапі, ставлення русинів до нашої держави, зв'язки хорватських русинів із українськими. Враховуючи це, під час дослідження фіксувалися згадки чи посилання на Україну як державу і на українство взагалі (українську культуру, діячів тощо). У кожному з шести номерів «Нової думки» за 2021 рік є такі посилання.

Аналіз проблематики публікацій у «Новій думці» дозволяє зробити висновок про три серйозні проблеми, які висвітлювались у 2021 році. Перша – вплив пандемії коронавірусу, що суттєво обмежила можливості очного спілкування. Для русинів це створило серйозну проблему, адже, з урахуванням малої чисельності етносу в Хорватії, для них дуже важливими є зустрічі, культурні акції, спілкування рідною мовою. У випусках 2021 року пандемія згадана понад 40 разів. Друга – наслідки Вітчизняної війни для русинського народу. Русини компактно мешкають на території історичного регіону Східна Славонія (Срем), центром якого є місто Вуковар. Під час Вітчизняної війни 1991 – 1995 рр. Вуковар зазнав нищівних руйнувань та етнічних чисток. Значна кількість русинів вимушено залишила рідні міста й села – Вуковар, Вінковці, Міклушевці, Петрівці. Третя й найважливіша проблема – втрата національної ідентичності. У кожному номері є матеріали, у яких порушується це питання. Згада не вище поступове зменшення чисельності русинів протягом останнього півстоліття пов'язується авторами публікацій, перш за все, із асиміляцією. Молоде покоління воліє розмовляти хорватською та англійською мовами. Крім того, відтік працездатного населення з сіл та малих міст до великих міст чи закордоння відриває русинів від їхніх коренів і змушує забувати рідну мову, відмовлятися від русинської культури. Власне, спроби призупинити цей процес і є основою діяльності Союзу русинів Хорватії та його видання – часопису «Нова думка».

У 2021 році на шпальтах «Нової думки» з'явилися 233 публікації, зокрема 178 журналістських творів та 12 окремих фотоілюстрацій (на першій та останній сторінках). Під час аналізу всі журналістські твори було поділено відповідно до жанрів на інформаційні, аналітичні та художньо–публіцистичні. Редакція опублікувала 102 інформаційних, 46 аналітичних та 30 художньо–публіцистичних матеріалів. Інформаційні твори склали 57% від усіх журналістських.

Найпопулярнішим жанром «Нової думки» в 2021 році була замітка – 54 твори. Дуже часто автори матеріалів використовували такий вид замітки, як розширена. Розширена замітка, зазначає дослідниця О. Кузнецова, дозволяє використати чимало деталей, думки компетентних осіб, історичну довідку, порівняння, характерис-

тику героїв тощо [2]. Також були використані інші інформаційні жанри: інформаційна кореспонденція (17 публікацій), інформаційний звіт (17), репортаж (9), некролог (3), інформаційне інтерв'ю (1), листівка (1).

Серед аналітичних жанрів найбільше статей (16) та аналітичних інтерв'ю (16). Також були опубліковані рецензії (4), огляди (4), коментарі (2), репліка (2), аналітична кореспонденція (1) й лист (1).

З 30 художньо-публіцистичних творів – 12 життєвих історій, 6 есеїв, 9 замальовок і 3 нариси. Серед публікацій за 2021 рік, які не належать до журналістських творів, були літературні (вірші та гуморески), оголошення та рецепти.

Якщо в перших двох випусках року мав місце певний паритет між інформаційними та аналітичними жанрами (№ 221: відповідно 9 і 10, № 222: відповідно 11 і 10), то потім інформаційних значно більше: 13 проти 9 в № 223, 20 проти 7 в № 224, 27 проти 6 в № 225 і 22 проти 4 в № 226 [13, № 221 – 226, 2021].

Проте найцікавішими публікаціями, умовними головними матеріалами номерів можна визнати саме аналітичні твори, які через особистості показували тривоги та надії сучасних русинів Хорватії: інтерв'ю «Спашиц «живу главу» («Врятувати «живу голову»», авторка – Агнетка Балатинац, № 221; інтерв'ю «Nije ni sanjala da će se baviti nastavničkim poslom ali ga je zavoljela» («Ніколи не мріяла стати вчителькою, але уподобала свою роботу»», авторка – Вера Павлович, № 222; інтерв'ю «Не ганьбме ше своїх предкох» («Не посоромимо предків своїх»», авторка – Любица Гаргай, № 223; рецензія «З молу до дуру» («Від мінора до мажора»», автор – Андрея Маґоч, № 224; репліка «Котел гарчку доганя, а і сам є гараві» («Котел багато димів на горщик, але й сам закоптився»», авторка – Агнетка Балатинац, № 225; «Буц учителька було ми од вше барз прицагауюце» («Стати вчителькою мені завжди хотілося найбільше»», № 226, авторка – Любица Гаргай [13, № 221 – 226, 2021].

У випусках 2021 року «Нова думка» використала такі рубрики: «Iz naših mjesta – З наших местох» («З наших місць»), «Impressum – Импрессум» («Імпресум»), «Popis 2021– Попис 2021» («Перепис-2021»), «Društvo i politika – Дружтво и политика» («Суспільство і політика»), «Iz rada naših društava – Зоз роботи наших дружтвох» («З роботи наших товариств»), «Iz duhovnog života – Зоз духовног живота» («З духовного життя») («З духовного життя»), «Literarna stranica – Літературни бок» («Літературна сторінка»), «Iz rada Saveza – Зоз роботи Союзу» («З роботи Союзу»), «Stare fotografije – Стари фотографії», («Старі фотографії»), «Recepti – Рецепти» («Рецепти»), «Dumkin vremepliv – Думков часоплів» («Часоплив «Думки»»), «Petrovci koji nestaju – Петровци хтори нестала» («Петрівці, які зникають»), «In memoriam – На згадованє» («На згадку»), «Poljoprivreda – Польоділство» («Сільське господарство»). Кожна рубрика в обов'язковому порядку містить хорватський і русинський варіанти назви.

Заголовки журналістських творів зазвичай побудовані в стилі онлайн-видань і одразу розкривають сутність публікації. Також редакція використовує підрубрики, які є

своєрідним анонсом матеріалу. Підрубрики виконані меншим шрифтом, ніж рубрики та заголовки. Загалом 44 матеріали за рік вийшли в рубриках з підрубриками.

Випуски 2021 року містять 28 згадок про Україну та українство. Використання хорватської мови в часописі є обов'язковим, проте її частка не є визначальною: із 233 публікацій лише 29 виконано хорватською й ще 16 двома мовами – хорватською та русинською. Водночас текст на першій шпальті, зміст і рубрики завжди є двомовними.

Для детального аналізу запропоновано випуск № 225, у якому найбільша частка журналістських публікацій – 35 із 44 [13, № 225, 2021]. Загалом у номері 42 тексти та дві окремих ілюстрації (перша й остання шпальта). Перша шпальта ілюстрована кольоровою світлиною з підписом «Саям кніжкох и издавательства националних меншинох ВСЖ, Вуковар» («Ярмарок книжок і видавництва національних меншин ВСЖ, Вуковар»). Тут ВСЖ – скорочення назви Вуковарсько-Сремської жупанії, регіону Хорватії. На останній шпальті розміщено фотографію з підписом «КУД «Яким Гарди», Петровци, фолклорни вечари Винковци» («КМТ «Яким Гарди», Петрівці, фольклорні вечори, Вінковці»). КМТ – це культурно-мистецьке товариство, творче об'єднання. Публікації: 35 журналістських матеріалів, зміст і вихідні дані, 5 віршів, 2 рецепти, 1 оголошення. Чотири публікації виконано хорватською, чотири – з використанням двох мов (русинської та хорватської), інші виконано русинською. Інформаційні жанри: 27 публікацій, серед них замітка – 21, інформаційна кореспонденція – 3, інформаційний звіт – 2, некролог – 1. Аналітичні жанри: 7 публікацій, серед них стаття – 3, аналітичне інтерв'ю – 2, рецензія – 1, репліка – 1. Художньо-публіцистичні: 1 публікація – життєва історія.

Всі матеріали номеру згруповані в 10 рубрик: «Iz naših mjesta – 3 наших місць» («З наших місць»), «Impressum – Импресум» («Імпресум»), «Društvo i politika – Дружтво и политика» («Суспільство і політика»), «Iz rada naših društava – 3оз роботи наших дружтвoх» («З роботи наших товариств»), «Iz duhovnog života – 3оз духовног живота» («З духовного життя») («З духовного життя»), «Literarna stranica – Литературни бок» («Літературна сторінка»), «Iz rada Saveza – 3оз роботи Союзу» («З роботи Союзу»), «Recepti – Рецепти» («Рецепти»), «Dumkin vremeplov – Думков часоплів» («Часоплив «Думки»), «In memoriam – На здогадованє» («На згадку»).

Як і в інших номерах часопису, у змісті публікації розташовані не за черговістю друку, а за рубриками. Аналіз інформаційних жанрів показав головні інформаційні приводи випуску. Перший інфопривід – 30-ті роковини трагічних подій у Східній Славонії, що відбулися під час Вітчизняної війни 1991–1995 років. На другій сторінці під рубрикою «Društvo i politika – Дружтво и политика» («Суспільство і політика») надруковані ілюстровані замітки Звонко Костелника «Означена 30. рoчнїца страдања бранїтельох и цивилох у Петровцох» («Відзначено 30 роковини загибелі воїнів та цивільних громадян у Петрівцях») та Лесі Мудри «Означена 30. рoчнїца страдања миклошевчанох» («Відзначено 30 роковини загибелі міклушевчан»). З цієї нагоди в Петрівцях і Міклушевцях місцеві русини відвідали служби в греко-католицьких

храмах, а також поклали вінки й запалили свічки на меморіалі загиблим. У номері є жалобна згадка про молодого русина Бориса Дорогхазі, який загинув у лавах хорватської армії під час війни. Другий інфопривід – міжнародна діяльність русинів. Цій темі присвячені два матеріали: згадана вище інформаційна кореспонденція про 16 Всесвітній конгрес русинів/руснаків/лемків у Криниці в рубриці «Društvo i politika – Дружтво и политика» («Суспільство і політика») та розширена замітка «Зашедање Шветовеј ради русинох/руснацох/лемкох») («Засідання Всесвітньої ради русинів/руснаків/лемків») у рубриці «Iz naših mjesta – 3 наших местох» («З наших місць»). Обидві публікації написані Наталією Гнатко. Авторка розповіла, що польське місто Криниця прийняло Всесвітній конгрес русинів/руснаків/лемків і Всесвітній форум русинської молоді: «Пре пандемию Ковид-19 на конгресних и провадзацях активносцох участвовало коло 80 делегатов и госцох зоз шицких його членских организацийох, а то зоз Словацкей, Мадярскей, Румунії, Горватскей, Сербії, зоз Подкарпатя у України, зоз САД та Ческей и Польскей» («Попри пандемію COVID-19 у конгресових та супроводжувальних заходах взяли участь близько 80 делегатів та гостей з усіх його членських організацій, зокрема зі Словаччини, Угорщини, Румунії, Хорватії, Сербії, з Українського Закарпаття, зі США, Чехії та Польщі») [12]. А в хорватському селі Старі Янковці відбулося засідання Всесвітньої ради в новому складі, після чого його учасники вшанували пам'ять загиблих у Вітчизняній війні. Інші інформаційні публікації присвячені здебільшого різноманітним культурним заходам.

Серед аналітичних матеріалів слід відзначити інтерв'ю, яке Любица Гаргай взяла у вчительки хорватської мови з русинським корінням – «Profesorica hrvatskoga jezika rusinskih korijena – II. Dio» («Викладачка хорватської із русинським корінням») (2 частина). Твір опублікований у рубриці «Iz naših mjesta – 3 наших местох» («З наших місць») з підрубрикою «Prosvjetni djelatnici» («Освітняни»). У ньому, зокрема, порушено одну з нагальних проблем – асиміляцію русинів. Головна героїня, викладачка хорватської в місті Осіек Блаженка Будимчич, чула русинську мову від дідуся та бабусі, але після їхньої смерті інші члени родини вже розмовляли хорватською. Блаженка бере активну участь у діяльності тамтешнього русинського культурного товариства, навіть відвідала українське місто Мукачеве й намагається відновити розмовні навички. Але такі випадки є поодинокими серед хорватських русинів. Про це свідчить і публікація, вище відзначена як головний матеріал номеру – репліка «Котел гарчку догана, а і сам є гараві» («Котел багато димів на горщик, але й сам закоптився»). Авторка, Агнетка Балатинац, відверто критикує пасивність значної частини хорватських русинів, зокрема в Осієку, які не беруть участь у роботі ані культурного товариства, ані офіційних органів самоврядування русинів, проте регулярно критикують активістів за недостатню старанність. Така позиція, на думку авторки, призводить до втрати ідентичності.

У випуску шість разів згадані Україна та українство, здебільшого через участь представників нашої держави та хорватських українців у різних культурних заходах, організованих русинською громадою та місцевою владою.

Аналіз випусків «Нової думки» за 2022 рік довів, що побудова номерів, основна тематика й проблематика залишилися в цілому такими, як і попереднього року. Проте відбулися певні зміни: серед тем, що висвітлював часопис, з'явилися мода, спорт та повномасштабна агресія росії проти України. Слід відзначити, що проблематика доповнилася загрозами, які спіткали сільське господарство, та питанням появи українських біженців у Хорватії. Також змінився наклад «Нової думки»: 2022 року він зменшився й становив 600 примірників.

За аналізований період у часописі надрукували 231 матеріал, серед них – 12 окремих ілюстрацій і 188 журналістських творів. Інформаційних творів – 131, аналітичних творів – 38, художньо-публіцистичних творів – 19. Розподіл інформаційних творів: замітка – 72 (55%), інформаційна кореспонденція – 25, інформаційний звіт – 17, репортаж – 15, некролог – 2. Щодо аналітичних творів, то найбільше вийшло статей – 23. Збільшення кількості таких творів порівняно з 2021 роком пояснюється появою проблемних публікацій про сферу АПК та великих матеріалів, що друкувалися в кількох номерах поспіль. Зокрема, це дослідницька стаття Оксани Тимко-Дітко «Граматики руского языка» («Граматики русинської мови») (6 частин), проблемні статті Хелени Тимко «Kako pomoći djetetu da se uspješno nosi s vršnjačkim zlostavljanjem?» («Як допомогти дитині успішно впоратися зі знуцанням з боку однолітків?») (2 частини), «Sto je bullying?» («Що таке булінг?») (2 частини) та «Kako pomoći djetetu da se uspješno nosi s vršnjačkim zlostavljanjem?» («Як допомогти дитині успішно впоратися зі знуцанням з боку однолітків?») (2 частини). Також були надруковані 8 аналітичних інтерв'ю, 4 коментарі, 2 рецензії і 1 репліка. Художньо-публіцистичні жанри представлені життєвою історією (8), малюнком (7), есеєм (4).

Таким чином, у 2022 році, як і в попередньому, у часописі інформаційні жанри превальювали над аналітичними та художньо-публіцистичними.

Найцікавішими публікаціями серед журналістських творів можна вважати: есей «Вше нас ест меней» («Нас меншає невпинно»), авторка – Агнетка Балатинац, № 227; інтерв'ю «Каждо искусство дачому нас учи» («Кожен досвід чомусь нас вчить»), авторка – Любица Гаргай, № 228; есей «Требало би же бисце» («Мало би бути»), авторка – Агнетка Балатинац, № 229; репліку «Млацене празней слами» («Молотьба пустої соломи»), авторка – Агнетка Балатинац, № 230; коментар «Попис жительство – статистика чи реалноц» («Перепис населення – статистика чи реальність»), авторка – Агнетка Балатинац, № 231; есей «Свойо люб, люцке почитуй» («Своє люби, людське шануй»), авторка – Агнетка Балатинац, № 232 [13, № 227 – 232, 2022]. Слід зробити висновок про збільшення публіцистичності матеріалів звітного року, зокрема це стосується творів дописувачки Агнетки Балатинац.

Редакція вирішила зберегти переважну більшість рубрик. Проте відбулися певні зміни: прибрано рубрики «Popis 2021– Попис 2021» («Перепис–2021») і «Dumkin vremenov – Думков часоплів» («Часоплив «Думки»), водночас з'явилися нові – «O našem jeziku – О нашим язикау» («Про нашу мову»), «Glazbena stranica – Музични

бок» («Музична сторінка»), «Moda – Мода» («Мода»), «Sport – Спорт» («Спорт»). Матеріалів у рубриках з підрубриками – 34. Серед текстових публікацій, які не є журналістськими, є літературні твори (вірші, гуморески), оголошення, рецепти.

У шести випусках 2022 року 35 разів згадані Україна та українство. Збільшення звернень авторів до відповідної тематики пояснюється появою такої нової теми, як вторгнення росії в Україну 24 лютого. За рік 23 публікації в «Новій думці» виконано хорватською мовою, 10 – двома мовами: русинською та хорватською.

Для детального аналізу обрано № 228 [13, № 228, 2022]. Загалом у номері 39 публікацій (37 текстів і 2 окремих ілюстрації), зокрема 31 журналістський твір, 3 вірші та 2 рецепти, зміст і вихідні дані. Інформаційних публікацій – 20, зокрема 10 заміток, 4 інформаційні звіти, 3 кореспонденції та 3 репортажі. Аналітичних публікацій – 7, серед них 5 статей, 1 аналітичне інтерв'ю, 1 рецензія. Художньо-публіцистичних публікацій – 4, зокрема 2 життєві історії, 1 нарис та 1 есей.

Задіяно 15 рубрик: «Iz naših mjesta – З наших местох» («З наших місць»), «Impressum – Импрессум» («Імпресум»), «Društvo i politika – Дружтво и политика» («Суспільство і політика»), «Iz rada naših društava – Зок роботи наших друштвох» («З роботи наших товариств»), «Iz duhovnog života – Зок духовног живота» («З духовного життя») («З духовного життя»), «Literarna stranica – Литературни бок» («Літературна сторінка»), «Iz rada Saveza – Зок роботи Союзу» («З роботи Союзу»), «Stare fotografije – Стари фотографії» («Старі фотографії»), «Recepti – Рецепти» («Рецепти»), «Petrovci koji nestaju – Петровци хтори нестала» («Петрівці, які зникають»), «Poljoprivreda – Польоділство» («Сільське господарство»), «O našem jeziku – О нашим язика» («Про нашу мову»), «Glazbena stranica – Музични бок» («Музична сторінка»), «Moda – Мода» («Мода»), «Sport – Спорт» («Спорт»).

Інтерес викликає інформаційний складник номера – у зв'язку з тим, що він вийшов друком після початку великого вторгнення росії на територію України. Через це кількість звернень дописувачів до української тематики зросла до 8. Так, Агнетка Балатинац написала інформаційний звіт про засідання Ради нацменшин Осієцько-Баранської жупанії, яка одноставно засудила російську агресію. Та сама авторка зробила репортаж з великої літургії в селі Міклушевці, де вперше молилися за українських біженців та мир в Україні («Велька ноц у Миклошевцох» – «Велика ніч у Міклушевцях»). Священник Владимир Седлак повідомив про подібне богослужіння в Петрівцях і дав своєму творові назву «Велька ноц у Петровцох у духу солидарносци и потримовки вибеженцом з України» («Велика ніч у Петрівцях у душі солідарності й підтримки біженців з України»). В інформаційній кореспонденції про діяльність русинського товариства «Рушняк» Владимир Провчи зазначив, що під час виступу цього колективу на святі боснійської діаспори зал був прикрашений прапорами України, а в іншому мистецькому заході взяв участь український художник-переселенець. За твердженням авторки Наталії Гнатко, учасники форуму русинів зазначили, що, незважаючи на небажання офіційного Києва визнати підкарпатських русинів окремим

народом, у важкі для України часи навали росії усі русини підтримують український народ (замітка «Дзень русинох у Румунії» – «День русинів у Румунії»).

Щодо аналітичних матеріалів, то, окрім вище згаданої статті Хелени Тимко про булінг, слід звернути увагу на аналітичне інтерв'ю Любици Гаргай з дописувачкою «Нової думки», вчителькою русинської мови та літератури в селі Міклушевці, уродженкою Закарпаття Лесею Мудри «Каждо искусство дачому нас учи» («Кожен досвід чомусь нас вчить»). Публікація вийшла в рубриці «Iz naših mjesta – 3 наших местох» («З наших місць») з підрубрикою «Prosvjetni djelatnici» («Освітняни»). У творі порушено проблему освітнього процесу. За словами героїні, чинна освітня програма, затверджена раніше профільним міністерством, застаріла й потребує змін. Водночас гостро бракує нових підручників, наочних матеріалів. Багато що Леся Мудри отримує в режимі онлайн від колег із сербського краю Воеводина, де також мешкають русини. Там відбуваються й очні зустрічі педагогів-русиністів, на яких можна отримати нові корисні видання для покращення освітнього процесу. Таким чином, можна зробити висновок про певну недосконалість державної політики Республіки Хорватія в такому аспекті, як організація освітнього процесу русинською мовою.

Шість публікацій у випуску виконано хорватською, дві – з використанням двох мов (русинської та хорватської). Кількість матеріалів, що вийшли в рубриках із підрубриками – 7.

Газетно-видавнича установа «Рідне слово» є друкованим органом Національної ради української національної меншини Сербії, створеної 17 травня 2003 року в місті Кула. Видання має давню історію. Як зазначає М. Мудрак: «надзвичайно важливою подією в житті української громади стало відновлення 2005 р. газети «Рідне слово», яка існувала в 1933–1941 рр. серед українців Боснії, а сьогодні щомісячно друкується у Воеводині та розповсюджується серед слов'янських країн на Балканах» [5]. ГВУ також видавало дитячий журнал «Соловейко».

У 2021 році вийшло друком 12 номерів часопису; за 2022 рік у вільному доступі наявні лише чотири номери. У кожному випускові – 20 сторінок. Номери містять кольорові ілюстрації, зокрема перша та остання шпальти. На першій сторінці зазначені назва, номер, дата випуску, кількість років, протягом яких видається часопис, роздрібна ціна, адреса веб-сторінки. Друга шпальта містить вихідні дані. Директором та технічним редактором видання є Наташа Петрович. Головним та відповідальним редактором є Оксана Стецюк. Наклад у 2021 році становив 600 примірників. Більшість матеріалів видання написані головним редактором. Інші дописувачі – Ф. Проник, М. Калинюк, М. Ляхович. Майже всі публікації супроводжуються кольоровими ілюстраціями, здебільшого фотографіями.

Тематика публікацій «Рідного слова» в 2021 році була наступною: офіційна діяльність центральної та місцевої влади Сербії та органів самоорганізації національних меншин країни, культурне й духовне життя сербських українців, історична пам'ять, життя та діяльність представників української діаспори та їхніх друзів

– представників інших націй. Зокрема, видання багато уваги приділяло співробітництву профільного органу державної влади – Міністерства прав людини і меншин та соціального діалогу (очільниця – Гордана Чомич) – з Національною радою української національної меншини (очільник – Микола Ляхович) [7, № 188, 2021].

Чимало офіційних заходів, про які інформувало читачів видання, відбувалися за участі міжнародних інституцій. Зокрема активні дії здійснювала Рада Європи: за участі представників інституції відбулися спільна з ЄС презентація посібника для національних рад національних меншин [7, № 191, 2021] та семінар щодо положень Рамкової конвенції про захист прав національних меншин [7, № 193, 2021]; представлено звіт щодо ходу виконання плану з реалізації прав національних меншин РЄ [7, № 195, 2021]. Одна з публікацій була присвячена підтримці Європейським Союзом медіаконтенту національних меншин у Сербії. Найбільш масштабний міжнародний захід з відповідної тематики, про який писало «Рідне слово» у звітному році – Форум з прав людини «Сербія-2021», що відбувся в грудні за участі ООН, ЄС, РЄ та ОБСЄ [7, № 198, 2021]. В усіх зазначених активностях брали участь представники влади Сербії.

Висвітлення культурного життя реалізувалося через публікації про різноманітні концерти, виставки, творчі зустрічі, видання книжок українською. Однією з найважливіших подій стало відкриття 10 лютого 2021 року пам'ятника Т. Г. Шевченко в місті Новий Сад – адміністративному центрі автономного краю Воєводина, де компактно мешкають українці. Посол України в Сербії Олександр Олександрович звернувся до присутніх із промовою, у якій зауважив, що пам'ятник споруджено за підтримки президентів двох країн і за сприяння мерів двох міст – Львова та Нового Сада. Також дипломат нагадав, що «твори Шевченка стали перекладати сербською мовою ще в шістдесяті роки XIX століття, та що їх перекладають й друкують і в наш час» [11].

Важливою також є релігійна тематика. Богослужіння й відновлення церков – теми, що піднімалися дописувачами в кожному випусковій часопису.

Духовний зв'язок українців Сербії з історичною батьківщиною є зрозумілим, тому більшість публікацій пов'язана з українством. Водночас інтерес викликає відбиття подій, що мали місце саме в Україні, на сторінках «Рідного слова». Наша держава згадана в журналістських творах 2021 року 31 раз.

Окремо слід зазначити, що в низці публікацій засвідчені лояльні відносини українців та русинів, їхня повага до спільного коріння: «Відзначено 30 років діяльності КПТ «Карпати» з Вербасу»; «Українська громада у Белграді»; «В Новому Саді відзначено 30 річницю Незалежності України» та «Зустріч з одним з найвідоміших бодіблдера на міжнародній арені – Ігорем Шікора»; «Вулиця Тараса Шевченка в Сремській Митровиці» [7, № 188, 192, 194, 197; 2021].

У 12 номерах 2021 року вийшло 312 публікацій, серед них 12 окремих ілюстрацій і 236 журналістських матеріалів. Інформаційних творів було 189, аналітичних – 20, художньо-публіцистичних – 27. Таким чином, інформаційні жанри становили 80%

від усіх журналістських творів. Найпопулярнішим з них у часописі була замітка – 108. Також дописувачі використовували такі жанри, як інформаційний звіт (22), інформаційна кореспонденція (22), некролог (12), репортаж (11), фоторепортаж (11), новина (1), флеш-інтерв'ю (1), пресреліз (1). Аналітичні жанри представлені словом редактора (12), статтею (4), рецензією (2), коментарем (1), оглядом (1). Серед художньо-публіцистичних творів – замальовка (19) та нарис (8). У часописі також наявні публікації, які не є журналістськими, а саме оголошення, кросворди, анекдоти.

Можна припустити, що незначна кількість аналітичних публікацій не дозволила журналістам порушити низку проблем, з якими, ймовірно, стикаються українці Сербії. Чітко вираженою проблемою в матеріалах часопису в 2021 році були наслідки пандемії коронавірусу [7, № 190, 2021].

У випусках 2021 року «Рідне слово» використало такі рубрики: «Актуально», «Рідне слово», «Події», «Діяльність», «Культура», «Культура – освіта» («Освіта-культура»), «Духовність – традиції», «Культура – традиції», «Люди, події, час», «Вшанування пам'яті», «Догађаји» («Події»), «Визначні дати», «Мозаїка», «З усіх сторін», «Суспільство», «Співробітництво» («Співпраця»), «Визначні постаті» («Видатні постаті»), «Духовність», «Україна – Сербія», «Ювілей», «Традиції», «Фестиваль «Калина-2021», «Україна – діаспора», «Вітання», ГВУ «Рідне слово». Таким чином, деякі рубрики являють собою змішані варіанти інших. Є ситуативні, використані лише один раз під конкретний інформаційний привід.

Редакція активно використовувала підрубрики, які умовно можна поділити на дві групи: події, що стисло розкривали тему публікації, та топонімічні, що вказували на місце події. Серед останніх були назви населених пунктів Сербії – Белграда, а також міст з компактним проживанням українців: Сремська Митровиця, Кула, Інджія, Вербас. У 2021 році вийшли 198 матеріалів у рубриках з підрубриками. Кегль підрубрик менший, ніж розмір шрифту заголовків та рубрик. Заголовки зазвичай розкривають інформаційний привід публікації.

Щонайменше дві публікації в кожному випускові друкувалися сербською мовою в рубриці «Догађаји» («Події»). Такі твори тематично дублювали інформацію, оприлюднену в інших рубриках.

Найактуальніші публікації 2021 року: замітка «КМТ ім. Івана Сенюка представила українську культуру і традиції у програмі РТС»; замітка «Презентація української громади Сербії»; інформаційний звіт «Розглянути важливі кроки в підвищенні рівня освіти представників національних меншин передбачені проектом стратегії»; пресреліз «Болест не препознаје националну, верску или расну припадност» («Хвороба не розрізняє національну, релігійну або расову приналежність»); замальовка «Розмова про мову напередодні Дня слов'янської писемності»; репортаж «Українська громада у Белграді»; інформаційна кореспонденція «Визначні успіхи учнів та вчителів музичної школи у Кулі»; репортаж «В Новому Саді відзначено 30 річницю Незалежності України»; флеш-інтерв'ю «Фестиваль «Калина» сприяє збереженню і роз-

виту української культури»; репортаж «Відзначення 130 річниці переселення українців на простори колишньої Югославії»; замітка «В Новому Саді відбувся Європейський форум української діаспори»; інформаційна кореспонденція «Святкові програми до Дня Миколая» [7, № 187 – 198, 2021].

Розглянемо детально випуск, який містить найбільше журналістських творів, – № 189 від 23 березня 2021 р. [7]. Загалом у номері 27 публікацій, з них 22 журналістських твори. Інформаційних публікацій – 19, серед них замітка (9), інформаційний звіт (4), інформаційна кореспонденція (3), некролог (2), фоторепортаж (1). Одна аналітична публікація – слово редактора, дві художньо-публіцистичних – нарис і замальовка. Серед інших матеріалів – зміст, вихідні дані, анекдоти, кросворд.

Задіяно 15 рубрик: «Актуально», «Рідне слово», «Події», «Діяльність», «Культура», «Освіта-культура», «Культура – традиції», «Люди, події, час», «Вшанування пам'яті», «Догађаји» («Події»), «Мозаїка», «З усіх сторін», «Суспільство», «Співробітництво», «Духовність». Найбільше матеріалів – 3, у рубриках «Суспільство» та «Події». Матеріалів, надрукованих у рубриках з підрубриками, – 18. Перша сторінка містить ілюстрацію з підписом «Українська громада Сербії відзначила 207 річницю з дня народження Т. Шевченка», на останній надруковано фоторепортаж «Український культурний центр “Кобзар” у програмі “Якби не... українці” РТС». У рубриці «Слово редактора» Оксана Стецюк традиційно аналізує події місяця, висвітлені на шпальтах часопису. Найбільше матеріалів – по три – у рубриках «Суспільство» й «Події». Найважливішим матеріалом номера можна вважати інформаційний звіт Оксани Стецюк «Розглянуті важливі кроки в підвищенні рівня освіти представників національних меншин передбачені проектом стратегії» (рубрика «Події», підрубрика «Тематичний діалог»). У публікації йдеться про підвищення рівня освіти представників національних меншин, адаптацію професійного розвитку їхніми мовами. У заході взяли участь представники національних рад та міністри уряду Сербії. Крім цієї публікації, у рубриці «Події» ще надруковані замітка «Українська громада у Сербії вшанувала пам'ять Великого Кобзаря» та інформаційний звіт «Вибране нове керівництво координаційного органу національних рад». Пам'яті Тараса Шевченка присвячено ще низку матеріалів у різних рубриках, зокрема в сербськомовній. Звернули на себе увагу публікації, пов'язані з благодійністю (замітки «Успішна благодійна акція на парафії у Кулі» та «Потрібна допомога родині Садовських з Кули, які через пожежу залишились без будинку» про підтримку нужденних). З художньо-публіцистичних творів слід відзначити нарис Оксани Стецюк «Виповнився рік часу з сумної миті, як відійшов у вічність Іван Кузьма» про активного діяча української діаспори в місті Кула.

Як вже зазначалося, у 2022 році доступні лише чотири номери «Рідного слова». Наклад кожного становив 600 примірників. За цей час редакція встигла надрукувати 100 публікацій, серед них чотири окремих ілюстрації й 78 журналістських матеріалів (із них з підрубриками – 69). Інформаційних творів – 64, а саме: замітка (38), інформаційна кореспонденція (7), інформаційний звіт (6), репортаж (5), фоторепортаж (4),

некролог (3), новина (1). Аналітичних творів було 6: слово редактора (4), аналітичне інтерв'ю (1), аналітична кореспонденція (1). Художньо-публіцистичних творів – 8 замальовок. Серед текстових публікацій також є оголошення, кросворди, анекдоти.

Перелік використаних рубрик не змінився. Водночас відбулися зміни в тематиці й проблематиці. До традиційних тем (офіційна діяльність органів влади та рад національних меншин, культурне й духовне життя українців, історичні постаті) додалась нова – повномасштабна агресія Росії проти України. У зв'язку з такими подіями найбільш кричуща проблема, що висвітлювалася «Рідним словом» у 2022 році – прибуття й облаштування вимушених переселенців з України, їх моральна та психологічна підтримка.

Головними матеріалами номерів за 2022 рік можна вважати такі: репортаж «Двадцять років Кобзаря»; аналітичне інтерв'ю «Про болючу тему війни з послом України в Республіці Сербія Олександром Олександровичем»; репортаж «Представники Національної ради відвідали центр розміщення тимчасово переміщених осіб з України»; замітка «Посли ЄС та України відвідали українських біженців, які перебувають у центрі для переміщених осіб у Врані» [7, № 199 – 202].

Традиційно часопис розповідав про міжнародну активність щодо національних меншин: у березні відбулася зустріч представників ООН з керівництвом Національної ради української національної меншини Сербії та редакцією «Рідного слова» [7, № 201, 2022].

Випуск № 200 за лютий 2023 року, що став першим після трагічних подій 24 лютого 2022 року, і є об'єктом аналізу [7, № 200, 2022]. Загалом у номері 27 публікацій, з них 21 – журналістські твори. Інформаційних публікацій – 18: замітка (13), репортаж (2), інформаційна кореспонденція (1), фоторепортаж (1), некролог (1). Аналітичні жанри представлені 1 аналітичним інтерв'ю та словом редактора, художньо-публіцистичні – 1 замальовкою. Задіяно 12 рубрик: «Актуально», «Рідне слово», «Події», «Суспільство», «Діяльність», «Україна – діаспора», «Культура», «Духовність», «Догађаји» («Події»), «Визначні дати», «Мозаїка», «З усіх сторін». Матеріалів у рубриках з підрубриками – 18. Перша шпальта містить фотоілюстрацію з підписом «УКЦ “Кобзар”, Новий Сад. Триває збір гуманітарної допомоги для народу Україну у всіх наших осередках». На останній сторінці вийшов фоторепортаж «Підписані договори з видавництвами на мовах національних меншин».

Головним матеріалом номеру можна вважати аналітичне інтерв'ю Оксани Стецюк «Про болючу тему війни з послом України в Республіці Сербія Олександром Олександровичем» (рубрика «Актуально»), у якому дипломат доносить до громадськості балканської країни позицію нашої держави щодо останніх подій та закликає Сербію підтримати народ України: «Сербська влада заявила і ми дуже вдячні за те, що українські громадяни навіть без документів, без жодних обмежень, без тестів на ковід можуть вільно прибути на територію Сербії, багато сімей готові прийняти українських біженців і так само Влада Сербії готова надати певну кількість місць» [10].

У випускові 12 разів згадана наша держава, і тема війни стала основною. Найбільше публікацій серед рубрик – 7 – у «Подіях», і всі вони присвячені Україні: офіційна позиція Белграду, підтримка нашого народу з боку Національної ради меншини, мітинги, збір гуманітарної допомоги. Опубліковане оголошення Червоного Хреста про допомогу переселенцям. Дві публікації в рубриці «Духовність» також присвячені темі великої війни в Україні: це замітки про події в Сремській Митровиці («Молитва за мир в Україні на парафії Вознесіння Господнього») та Інджії («Молитва за мир в Україні і збір гуманітарної допомоги на парафії Успіння Пресвятої Богородиці»). Авторка – Оксана Стецюк. Також у випуску висвітлені культурні акції за участі українців (замітка «Європейська культурна столиця Новий Сад 2022»), офіційні заходи (замітки «Підписані договори з видавництвами на мовах національних меншин», «Прощальна зустріч посла України в Сербії з українською громадою», «Інтегративна медіація та зміцнення толерантності та довіри серед представників національних меншин у місцевих громадах», «Обрано нових керівників КПТ “Карпати”»), духовне життя (замітка «Розпочався Великий піст»). Два матеріали сербською мовою розповідають про підготовку до виборів у країні, ще один – про офіційний захід за участі представників влади та української національної меншини.

Особливістю «Рідного слова» була відсутність співпрацівників. Цим пояснюється, по-перше, той факт, що більшість публікацій підготувала головна редакторка, по-друге, наявність граматичних помилок. Наприклад, один з дописувачів, Проник, іменувався й Філіпом, і Филипом, а одного разу його прізвище було зазначене як Пронек. Наявні пунктуаційні помилки, зокрема в заголовках.

Висновки та перспективи дослідження.

Отже, аналіз випусків часописів «Нова думка» та «Рідне слово» дозволяє зробити наступні висновки. Обидва засоби масової інформації є друкованими органами організацій, що офіційно представляють інтереси відповідно русинів у Хорватії та українців у Сербії; мають формат журналів з великою кількістю кольорових фотоілюстрацій; мали подібний наклад: 600-700 примірників; мали окремі спільні теми публікацій: висвітлювали діяльність органів державної влади, пов'язану зі сферою національних меншин, та загальнодержавні питання (зокрема перепис населення, вибори), діяльність організацій – засновників часописів, культурне життя (концерти, виставки, презентації друкованих видань тощо), питання історичної пам'яті (національні герої, традиції), духовне життя (великі релігійні свята, історія парафій, догляд за релігійними спорудами, постаті священників); демонстрували лояльність до держав, де видаються; мали окремі спільні проблеми публікацій: наслідки пандемії коронавірусу в 2021 році, наслідки російського вторгнення в Україну в 2022 році (зокрема влаштування біженців); регулярно оприлюднювали твори, тематично пов'язані з Україною та українством; виходили двома мовами – рідною мовою представників національної меншини та офіційною мовою держави, у якій видаються

(відповідно хорватською та сербською); частка публікацій офіційними мовами держав була незначною; надавали перевагу інформаційним жанрам перед аналітичними й художньо-публіцистичними, тобто за цією ознакою тяжіли до газет, причому найпопулярнішим жанром була розширена замітка; використовували заголовки одного типу та застосовували, окрім рубрик, підрубрики.

Для хорватського видання важливою була тема Вітчизняної війни 1991-1995 років, яка зачепила русинів: чоловіки брали участь у бойових діях, жінки та діти стали біженцями, багато осель було зруйновано. Водночас станом натепер хорватські русини активно спілкуються з русинами та українцями Сербії, відвідують сусідню державу, приймають у себе сербських гостей. Тема війни іноді згадується й у публікаціях «Рідного слова», але їй відведено значно менше уваги.

Потрібно відзначити й толерантні взаємини русинів і українців у Сербії й Хорватії, що простежується у відповідних журналістських творах.

У 2021 «Нова думка» виходила 6 разів на рік і мала 32 сторінки, «Рідне слово» видавалося щомісяця й мало 20 сторінок. У 2022 році видання русинів вийшло друком 6 разів, видання українців – тільки 4. «Нова думка», на відміну від україномовного ЗМІ, додатково висвітлювала такі теми, як сільське господарство, спорт, мода, друкувало рецепти. «Рідне слово» публікувало кросворди та анекдоти. Видання українців у кожному номері на останній шпальті розміщувало фоторепортаж, видання русинів – окрему публікацію. Якщо «Нова думка» мала повноцінну редакцію з 8-10 постійними дописувачами, то редакція «Рідного слова» складалася з двох осіб і мала чотири постійних дописувачі, при цьому левову частку матеріалів готувала головна редакторка. Імовірно, з цієї причини у виданні русинів було значно більше аналітичних матеріалів, жанрові особливості яких дозволяли не тільки порушити проблему, але й зробити певні інтерпретації фактів та висновки. «Нова думка» гостро висвітлювала питання наростаючої асиміляції русинів у Хорватії та нагадувала про це читачам у кожному номері. Подібною проблематикою «Рідне слово» не займалося. Також «Нова думка» дещо завуальовано, але порушила питання недостатньої уваги органів державної влади Хорватії до організації освітнього процесу русинською мовою в закладах середньої освіти. Крім того, дописувачі видання русинів значно активніше використовували художньо-публіцистичні жанри – нариси й замальовки. Також можна припустити, що через брак персоналу у випусках «Рідного слова» більше помилок (орфографічних, пунктуаційних), ніж у «Новій думці».

З урахуванням браку студій щодо українських видань на Балканах заплановано розширити коло ЗМІ та періоди роботи медіа, що аналізуються, і продовжити використання порівняльного аналізу для досягнення мети дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дроздовська О. Становлення української преси в Югославії (за матеріалами тижневика Руски Новини (1924–1941 рр.): зб. *праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2009. Вип. I. С. 119–134.
2. Кузнецова О. Диференціація заміток у пресі на види: зб. *праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2015. Вип. 5. С. 315–334. URL: <https://bit.ly/3EAP0In> (дата звернення: 23.02.2023).
3. Мизь Р. О. Михайло Фірак. Корифей української журналістики і публіцистики. *Українці Хорватії*: матеріали та документи. Загреб, 2011. Кн. 3. С. 280–281.
4. Мовчан С. П. Українська періодика в Югославії та її роль у формуванні національної свідомості і консолідації українців у 1919–1941 рр. : зб. *праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 1996–1997. Вип. III-IV. С. 226–238.
5. Мудрак М. Культурна діяльність української діаспори в Сербії (1991 р. – початок XXI ст.). *Київські історичні студії*. 2018. № 1. С. 74–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Khs_2018_1_11 (дата звернення: 23.02.2023).
6. Рамач Я. Огляд історії русинів у Югославії (1918-2000). *Сумська старовина*. 2016. № 49. С 5 – 22. URL: <https://bit.ly/3XWYJL3> (дата звернення: 23.02.2023).
7. Рідне слово. 2021-2022. № 187-202. <https://bit.ly/3ZpouER> (дата звернення: 23.02.2023).
8. Румянцев О. Внесок Івана Терлюка у збереження національної ідентичності українців Югославії. *Україністика і слов'янський світ*: зб. наук. праць. Белград, 2017. С. 460–467.
9. Саган Г. В. Югослов'яни у XX столітті: громадські та культурні зв'язки з Україною: *монографія / Г. В. Саган*. Київ, 2012. 567 с.
10. Стецюк О. Про болючу тему війни з послом України в Республіці Сербія Олександром Олександровичем. *Рідне слово*. 2022. № 200. URL: <https://bit.ly/3kujlHA> (дата звернення: 24.02.2023).
11. Стецюк О. У Новому Саді відбулася урочиста церемонія відкриття пам'ятника Тарасу Шевченку. *Рідне слово*. 2021. № 188. URL: <https://bit.ly/3KRndmj> (дата звернення: 24.02.2023).
12. Гнатко Н. 16. Шветові конгрес за русинох/руснацох/лемкох у Криніці. *Нова думка*. 2021. № 225. URL: <https://bit.ly/3XU4WYk> (дата звернення: 23.02.2023 р.).
13. Нова думка. 2021-2022. № 221-232. <https://www.savezrusina.hr/uk/informovanje/pova-dumka/> (дата звернення: 23.02.2023 р.).
14. Союз Русинох Републики Горватскей. URL: <https://www.savezrusina.hr/uk/kontakt/> (дата звернення: 23.02.2023 р.).

UDC 070(497)=161.2

DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2022.28.268484>

Topics and problems of modern Ukrainian periodicals in the Balkans (on the example of «Nova dumka» and «Ridne slovo» magazines)

Yevhen Blinov,

Senior lecturer of the Periodical Press and Media Editing Chair
Faculty of Journalism, Advertising and Publishing
Odessa I. I. Mechnikov National University
e-mail: blinov.od@gmail.com

Ukraine is currently undergoing the most severe period in modern history. In this sense, a very important task for the authorities and society is to establish interaction with the civil society of European countries, to strengthen relations with the peoples of the Balkan Peninsula, with whom Ukrainians are connected by common spiritual and cultural heritage. The descendants of immigrants from Ukrainian lands – Ukrainians and Ruthenians – have been living on the territory of Croatia and Serbia for several centuries. In addition to historical, cultural and political interests, this article has a journalistic scientific interest, because the official periodicals of the Croatian Ruthenians («Nova Dumka») and the Serbian Ukrainians («Ridne Slovo») for the years 2021-2022 are subject to analysis.

The analysis of the implementation of the state policy towards the Balkan Ruthenians and Ukrainians based on the research of the periodicals can be useful for the political circles of Ukraine.

Studying the cultural activities of representatives of the Ukrainian diaspora in the countries of the former Yugoslavia, scientists also paid some attention to periodicals. At the same time, the recent events in Ukraine that shook the whole world, for obvious reasons, have not yet come into the focus of such scientists.

This article is based on the study of the topics and issues of the periodicals «Nova Dumka» and «Ridne Slovo». Genre features were also investigated. A comparative analysis of journalistic tools used by editors and contributors was conducted. The results of the study allow us to draw conclusions about a certain similarity in the construction of periodicals, the coincidence of genre preferences of the authors. The Ruthenian and Ukrainian periodicals also share an interest in such topics as the government's activities in the field of national minorities, cultural events, the spiritual life of ethnic groups, and the historical memory of Ruthenians and Ukrainians. At the same time, the painful consequences of the war in the Balkans, which took place at the end of the 20th century, were most vividly reflected in the publications in «Nova Dumka».

Both periodicals are interested in Ukrainian topics. A sharp surge in the number of relevant publications took place after the beginning of the full-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine. Support for Ukraine, sympathy and readiness to help Ukrainian refugees became the leitmotif of publications in «Nova Dumka» and «Ridne Slovo» in the winter and spring of 2022.

The results achieved during the research allow us to assess the specifics of modern European periodicals, to learn about the peculiarities of the internal politics of the Balkan states, and to draw conclusions about the problems and social attitudes of Ruthenians and Ukrainians in Eastern Europe.

Key words: genre features, national minority, Ukrainianness, Russian aggression.

REFERENCES:

1. Drozdovska, O. (2009). Stanovlennia ukrainskoi presy v Yuhoslavii (Za materialamy tyzhnevnyka Rusky Novyny (1924–1941 rr.)) [The formation of the Ukrainian press in Yugoslavia (Based on the materials of the weekly Ruska Novynia (1924–1941))]: *zb. prats Naukovo–doslidnoho tsentru periodyky*. Lviv. Vol. I. pp. 119–134 [In Ukrainian].
2. Kuznetsova, O. (2015). Dyferentsiatsiia zamitok u presi na vydy [Differentiation of reviews in the press by types]: *zb. prats Naukovo–doslidnoho instytutu presoznavstva*. Vol. 5. pp. 315–334. URL: <https://bit.ly/3EAP0In> (accessed: 23.02.2023) [In Ukrainian].
3. Myz, R. (2011). O. Mykhailo Firak. Koryfei ukrainskoi zhurnalistyky i publitsyky [Corypheus of Ukrainian journalism and publicism]. *Ukrainitsi Khorvatii: materialy ta dokumenty*. Zahreb. Vol. 3. pp. 280–281 [In Ukrainian].
4. Movchan, S. P. (1996–1997). Ukrainska periodyka v Yuhoslavii ta yii rol u formuvanni natsionalnoi svidomosti i konsolidatsii ukrainstiv u 1919–1941 rr. [Ukrainian periodicals in Yugoslavia and their role in the formation of national consciousness and consolidation of Ukrainians in 1919–1941]: *zb. prats Naukovo–doslidnoho tsentru periodyky*. Lviv. Vol. III-IV. pp. 226–238 [In Ukrainian].
5. Mudrak, M. (2018). Kulturna diialnist ukrainskoi diaspory v Serbii (1991 r. – pochatok XXI st.) [Cultural activity of the Ukrainian diaspora in Serbia (1991 – the beginning of the XXI century)]. *Kyivski istorychni studii*. Vol. 1. pp. 74–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Khs_2018_1_11 (accessed: 23.02.2023) [In Ukrainian].
6. Ramach, Ya. (2016). Ohliad istorii rusyniv u Yuhoslavii (1918–2000) [Overview of the history of Ruthenians in Yugoslavia (1918–2000)]. *Sumska starovyna*. Vol. 49. pp. 5–22. URL: <https://bit.ly/3XWYJL3> (accessed: 23.02.2023). [In Ukrainian].
7. Ridne slovo (2021–2022) [Ridne slovo]. Vol. 187–202. <https://bit.ly/3ZpoyER> (accessed: 23.02.2023) [In Ukrainian].
8. Rumiantsev, O. (2017). Vnesok Ivana Terliuka u zberezheniia natsionalnoi identychnosti ukrainstiv Yuhoslavii [Ivan Terlyuk's contribution to preserving the national identity of Ukrainians in Yugoslavia]. *Ukrainistyka i slovianskyi svit: zb. nauk. prats*. Belhrad. pp. 460–467 [In Ukrainian].
9. Sahan, H. V. (2012). Yuhosloviani u XX stolitti: hromadski ta kulturni zviazky z Ukrainoiu [Yugoslavs in the 20th century: public and cultural ties with Ukraine]: monohrafiia. H. V. Sahan. Kyiv. 567 s. [In Ukrainian].
10. Stetsiuk, O. (2022). Pro boliuchu temu viiny z poslom Ukrainy v Respublikti Serbiiia Oleksandrom Oleksandrovychem [About the painful topic of the war with the ambassador of Ukraine to the Republic of Serbia Oleksandr Oleksandrovich]. *Ridne slovo*. Vol. 200. URL: <https://bit.ly/3kuijHA> (accessed: 24.02.2023) [In Ukrainian].
11. Stetsiuk, O. (2021). U Novomu Sadi vidbulasia urochysta tseremoniia vidkryttia pamiatnyka Tarasu Shevchenku [A solemn ceremony of opening a monument to Taras Shevchenko was held in Novi Sad]. *Ridne slovo*. Vol. 188. URL: <https://bit.ly/3KRndmj> (accessed: 24.02.2023) [In Ukrainian].
12. Hnatko, N. (2021). 16. Shvetovi konhres za rusynokh/rusnatsokh/lemkokh u Krynytsi [16th World Congress of Ruthenians/Rusnaks/Lemkos in Krynytsia]. *Nova dumka*. Vol. 225. URL: <https://bit.ly/3XU4WYk> (accessed: 23.02.2023 r.) [In Ruthenian].
13. Nova dumka (2021–2022) [Nova dumka]. Vol. 221–232. <https://www.savezrusina.hr/uk/informovanje/nova-dumka/> (accessed: 23.02.2023 r.) [In Ruthenian].
14. Soiuz Rusynokh Republyky Horvatskei [Union of Ruthenians of the Republic of Croatia]. URL: <https://www.savezrusina.hr/uk/kontakt/> (accessed: 23.02.2023 r.) [In Ruthenian].